

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 559

van **JOHAN DANEN**

datum: 11 mei 2022

aan **BEN WEYTS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Vlaamse Klimaatstrategie 2050 - Scholenbouw

In de nota 'Vlaamse Klimaatstrategie 2050' spreekt de Vlaamse Regering de ambitie uit om de emissies van het Vlaamse gebouwenpark te reduceren tot 2,3 Mt CO₂eq. tegen 2050. Om de broeikasgasuitstoot in de toekomst verder in te perken tot de beoogde uitstoot in 2050, zal er worden ingegrepen op een aantal gebouweigenschappen: de gebouwschil, de compactheid en de technische installatie. De grootste energie-/klimaatwinst in deze sector zal worden behaald door de gebouwen energie-efficiënter te maken.

Zo zullen vanaf 2021 voor niet-residentiële nieuwbouw, zoals schoolgebouwen, de BEN-eisen gelden (BEN: bijna-energieneutraal). Voor het bestaande niet-residentiële gebouwenpark wordt er naar een koolstofneutraal gebouwenpark gestreefd wat betreft verwarming, sanitair warm water, koeling en verlichting.

In het evaluatierapport 'Scholen van Morgen', dat begin dit jaar nog in de commissie werd besproken, worden de 165 nieuwbouw- en 17 inbreidingsprojecten geëvalueerd. Een aantal van deze projecten moet nog dit jaar worden opgeleverd. Alle uitgevoerde projecten hebben volgens dit rapport een E-peil dat varieert tussen 42 en 70. Ter vergelijking: residentiële nieuwbouw dient vanaf 2021 een E-peil van 55 te hebben. In het evaluatierapport wordt ook aangegeven dat er gestreefd diende te worden naar een beperking van het energieverbruik, voor zowel verwarming, koeling als verlichting.

Tijdens het webinar 'Werken met 'quick wins' als hefboom voor energie-investeringen in schoolgebouwen: conclusies van het project "energiebesparing bij scholen"', dat op 23 maart 2022 werd georganiseerd door het Departement Onderwijs en Vorming, gaven experts aan dat een deel van de scholen uit het project 'Scholen van Morgen' er niet op voorzien is om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn. Een andere drempel die de experts meegaven, was het standpunt van de netbeheerders inzake het subsidiëren van warmtepompsystemen die geschikt zijn voor schoolgebouwen. Deze nieuwe systemen werken op een te lage temperatuur, waardoor ze volgens de subsidieregels van de netbeheerders niet in aanmerking komen voor subsidiëring. Ook het feit dat deze systemen als koeling ingezet kunnen worden, is een reden om ze uit te sluiten van subsidiëring, hoewel deze vorm van koeling net een meerwaarde kan betekenen in BEN-gebouwen.

1. In het evaluatierapport 'Scholen van Morgen' wordt aangegeven dat het E-peil van de 182 (165+17) projecten schommelt tussen 42 en 70.

- Graag een overzicht per E-peil van het aantal projecten dat aan dit E-peil voldoet.
2. In de beleidsnota 2019-2024 vermeldt de Vlaamse Regering 232,5 miljoen euro voor de vervanging of renovatie van bestaande schoolgebouwen.

- a) Hoeveel van deze middelen werden al toegewezen?
- b) Aan welke projecten werden deze middelen toegewezen? (naam school/project; leeftijd gebouw; huidig E-peil; streefwaarde E-peil)

Wat is de realisatiegraad van deze projecten? Hoeveel projecten zitten in de opstartfase, hoeveel projecten zijn in uitvoering en hoeveel projecten zijn al afgerond?

3. Volgens de experts is minstens een aantal 'Scholen van Morgen'-projecten er niet op voorzien om tegen 2050 koolstofneutraal te worden wat betreft verwarming, sanitair warm water, koeling en verlichting.

- a) Is de minister daarvan op de hoogte?
- b) Zullen er op korte termijn aanpassingen uitgevoerd worden aan deze vrij recente projecten om ze geschikt te maken om koolstofneutraal te worden tegen 2050?
 - i. Zijn deze aanpassingen mogelijk binnen een DBFM-constructie (DBFM: Design, Build, Finance, Maintain)?
 - ii. Welke middelen zullen voor deze aanpassingen worden ingezet?

4. In het 'Masterplan scholenbouw 2.0' geeft de Vlaamse Regering aan dat er bekeken zal worden of de energielening nog verder gericht uitgebreid kan worden tot een klimaatlening waarbij het doel van dit instrument is om het schoolgebouwenpatrimonium koolstofneutraal te maken.

Wat is de huidige stand van zaken in verband met het uitbreiden van de energielening? Wat is de vooropgestelde timing om deze lening uit te breiden tot een klimaatlening?

5. De schoolgebouwen die in het kader van het 'Masterplan scholenbouw 2.0' gerealiseerd zullen worden, zullen aan de BEN-eisen (E55) moeten voldoen.

- a) Garandeert een E-peil van 55 dat het bouwproject koolstofneutraal zal zijn tegen 2050 wat betreft verwarming, sanitair warm water, koeling en verlichting? Zullen de projecten die in het kader van het 'Masterplan scholenbouw 2.0' gerealiseerd worden, klaar zijn om koolstofneutraal te zijn in 2050?
- b) Een aantal technieken, zoals warmtepompen, die kunnen bijdragen tot het bereiken van deze koolstofneutraliteit, worden niet gesubsidieerd door de netbeheerder(s). Bij een nieuwbouw dient er rekening gehouden te worden met het risico op oververhitting. Bij een te hoog risico op oververhitting kan er behoefte zijn aan een actieve koeling, een taak die door een warmtepomp kan worden uitgevoerd. Toch is deze koelingsmogelijkheid een reden waarom de netbeheerder geen subsidie wil geven.
 - i. Is de minister op de hoogte van deze problematiek?

- ii. Heeft de minister hierover al een overleg gehad met de netbeheerder(s)? Zo ja, wat was het resultaat van dit overleg?
- iii. Hoeveel projecten, die gerealiseerd werden in het kader van 'Scholen van Morgen', zijn uitgerust met een warmtepomp?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Ben Weyts (559), Zuhal Demir (789)

BEN WEYTS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 559 van 11 mei 2022

van **JOHAN DANEN**

1. De 182 schoolbouwprojecten van Scholen van Morgen omvatten in totaal 206 gebouwen met een E-peil tussen 42 en 70. Hierna geven we per E-peil het aantal schoolgebouwen weer: E42:3, E43:1, E44:5, E45:2, E46:3, E47:1, E48:3, E49:3, E50:4, E51:2, E52:3, E53:4, E54:7, E55:10, E56:13, E57:10, E58:11, E59:22, E60:25, E61:13, E62:9, E63:23, E64:2, E65:3, E66:3, E67:7, E68:5, E69:5, E70:4. Het gewogen gemiddelde E-peil van de 206 gebouwen bedraagt E58.
2. De 232,5 miljoen euro waarvan sprake, is het bedrag opgenomen in het 'Masterplan scholenbouw 2.0', dat in deze legislatuur extra ingezet zal worden voor 'noodzakelijke vervanging of renovatie van de bestaande schoolgebouwen' in verhouding tot het budget dat werd ingezet in de legislatuur 2014-2019. Deze middelen maken onderdeel uit van het totaalpakket van 500 miljoen euro extra middelen voor scholenbouw in deze legislatuur.

Zowel AGION als het GO! besteden jaar na jaar volledig alle middelen die ter beschikking worden gesteld. De extra middelen zijn als dusdanig niet apart herkenbaar en de opvolging en uitvoering verlopen gelijkmatig met de klassiek ter beschikking gestelde beleidskredieten. Voor meer detailinformatie over de aanwending van deze beleidskredieten door AGION en het GO! verwijs ik naar de jaarverslagen van deze entiteiten.

3. Los van DBFM is het in het algemeen bekend dat voldoen aan de nieuwbouw eisen (EPB) geen garantie is op het realiseren van een koolstofneutraal gebouw. Om koolstofneutraal te worden, spelen – naast een goede energie-efficiëntie van de 'hardware' (gebouwschil, installatierementen...) van een gebouw – ook het eventuele restgebruik van fossiele brandstoffen en de gebruikswijze van het gebouw een rol. Dat gebouwgebruik is voor nieuwe gebouwen nog niet gekend in de ontwerpfase. Pas wanneer het gebouw enige tijd in gebruik is, kan dit accuraat worden bepaald. Daarnaast sluiten de nieuwbouweisen op dit moment het gebruik van fossiele brandstoffen nog niet (volledig) uit.

Het is wel zo dat gebouwen die bij ontwerp voldoen aan de strenge nieuwbouweisen, potentieel energiezuinig kunnen zijn. Inzetten op een goed ontwerp bij nieuwe gebouwen blijft bijgevolg zeer belangrijk. Het EPC voor niet-residentiële gebouwen (EPC NR) zal de koolstofneutraliteit van gebouwen verder stimuleren (zie verdere verduidelijking bij deelvraag 5a).

Het oudste 'Scholen van Morgen'-project is het project Londerzeel dat reeds op 1 september 2014 in gebruik is genomen. Het betreft hier een passiefschool met E-peil 47, wat ruim beter is dan de latere BEN-eisen van E-peil 55. De renovatieverplichting (sinds 1 januari 2022) om niet-residentiële gebouwen koolstofneutraal te maken betreft gebouwen waar na een overdracht binnen de 5 jaar aan de maatregelen moet worden voldaan. De Scholen van Morgen zijn gebouwd aan de op dat moment geldende wetgeving en normeringen, en worden 30 jaar lang onderhouden om daarna in een goede staat over te gaan naar de inrichtende macht.

Het is mogelijk voor de inrichtende macht om tijdens de 30-jarige beschikbaarheidsfase wijzigingen aan te brengen in overleg met de DBFM-vennootschap Scholen van Morgen.

Wat de financiële ondersteuning betreft, kunnen schoolgebouwen (vanaf vijf jaar na het verlenen van de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen) gebruik maken van de energiepremies voor warmtepompen, warmtepompboilers en zonneboilers en de premie na energiestudie. De netbeheerder voorziet deze premies. Ook de subsidiekanalen via AGION voorzien in financiële ondersteuning bij infrastructuurwerken.

Dit is in functie van de mogelijke wijzigingen die worden doorgevoerd.

4. Via het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGION) kunnen scholen uit het gesubsidieerd onderwijs leningen aanvragen voor het plaatsen van zonnepanelen. Deze leningen zijn renteloos gemaakt bij de start van deze legislatuur en ook het toepassingsgebied is uitgebreid naar investeringen in hernieuwbare energie en energie-efficiëntie. Op heden is het kredietbedrag beperkt tot 500 000 euro. Dit bedrag wordt evenwel opgetrokken. Scholen zullen binnenkort tot één miljoen renteloos kunnen lenen. Deze maatregelen zijn er op gericht meer investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie concreet te faciliteren voor de inrichtende machten.
5. a) Een laag E-peil houdt in dat bij het ontwerp van een nieuw schoolgebouw maatregelen zijn genomen om het energieverbruik voor verwarming, koeling, sanitair warm water, ventilatie, verlichting en bevochtiging drastisch te beperken. De gebouwschil is performant, waardoor de energievraag voor verwarming beperkt blijft. Hierdoor is het gebouw ook vaak geschikt voor lage temperatuurverwarming, wat het potentieel gebruik van groene warmtetechnologieën doet toenemen. Een goed E-peil alleen biedt echter geen garantie dat een gebouw (nu al) koolstofneutraal is. Koolstofneutraliteit hangt immers sterk af van het resterende gebruik van fossiele brandstoffen enerzijds, en van het gebruikersgedrag (bezettingstijden, insteltemperaturen voor verwarming, effectieve gebruik en inregeling installaties, ...) anderzijds. Het werkelijke gebruikersgedrag kan niet in rekening worden gebracht bij de theoretische EPB-berekening. Het nieuwe EPC NR waarover alle grote niet-residentiële gebouwen ten laatste tegen 2026 moeten beschikken, zal wel een stimulans vormen naar koolstofneutraliteit. Dit EPC bepaalt immers op basis van metingen hoe het gebouw in zijn huidige gebruik scoort op het vlak van koolstofneutraliteit.

Schoolgebouwen die aan de huidige BEN eisen voldoen, zijn nog niet koolstofneutraal zoals beoogd in de doelstelling 2050. De maatregelen die nog bijkomend nodig zijn om aan de doelstelling 2050 te voldoen zullen evenwel weinig ingrijpend zijn en zich vooral situeren in de vernieuwing en of optimalisatie van de technische installaties én in (bijkomende) investeringen in hernieuwbare energie. Aangezien de meeste technische installaties een gemiddelde levensduur van +/- 15 jaar hebben, is de verwachting dat de nodige aanpassingen en investeringen kunnen gebeuren volgens de gangbare vervangingscycli en volgens de verwachte technische evoluties.

- b) Vanuit energetisch oogpunt geldt het principe dat premies focussen op efficiënte ruimteverwarming en niet op actieve koeling. Passieve koeling wordt wel toegelaten in het kader van premies voor warmtepompen. Het is onvermijdelijk dat door het toelaten van actieve koeling het energiegebruik zal stijgen. Hieraan een subsidie koppelen is vanuit beleidsoogpunt niet wenselijk. Recente evoluties vragen echter om versneld om te schakelen van fossiele brandstoffen naar warmtepompen. Het toelaten van de actieve koelfunctie als bijkomende incentive om de bestaande

verwarmingsinstallatie op fossiele brandstoffen te vervangen door een warmtepomp, werkt hierbij drempelverlagend. Met de ingang van de Mijn VerbouwPremie vanaf 1 juli 2022, heeft mijn collega minister Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, dan ook beslist dat warmtepompen met actieve koelfunctie in aanmerking kunnen komen voor een premie wanneer aan drie voorwaarden is voldaan:

(1) de eindfactuur voor de warmtepomp dateert van ten vroegste 1 juli 2022 (2) er is op de datum van de premieaanvraag voor de warmtepomp een PV-installatie aangemeld bij Fluvius op het gebouw in kwestie

(3) de warmtepomp dient als enige centrale verwarming voor het volledige gebouw. Let wel: deze premie geldt, zoals in vraag 3, b, ii, vermeld, niet voor nieuwbouw.

Daarnaast kan ik aangeven dat het bij nieuwbouw en grondige renovaties steeds de betrachting is om het risico op oververhitting maximaal tegen te gaan door in te zetten op passieve maatregelen zoals zonwering en nachtkoeling. Het is geweten dat sommige schoolgebouwen na het nemen van passieve maatregelen soms toch nog gevoelig zijn voor oververhitting. Voor deze scholen kan actieve koeling een oplossing zijn. AGION heeft in haar nieuwsbrief de mogelijkheid van premies voor duurzame investeringen recent nog onder de aandacht gebracht van de scholen.

Binnen 'Scholen van Morgen' zijn er 2 projecten van het vrij onderwijs uitgerust met warmtepomp en geothermie. Het betreft project 'kOsh Campus Ieperstraat' te Herentals en het project 'VTI en CVO Brugge'.